

Põhikooli eesti keele lõpueksam 2018
Võti

NB! Lugemisülesannetes hinnatakse vaid vastuste sisulist õigsust, õigekirja hindamisel ei arvestata. Õpilaste vastused ei pea võtmes toodud vastustega sõna-sõnalt kokku langema. Kui õpilane loetleb ülesandes nõutust rohkem põhjusi, nimesid vms, siis hindamisele kuulub õige arv põhjusi, nimesid vms esimesena kirjutatust alustades.

1.1 Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik 1.1 ülesande eest saada 20 punkti.

1. Miks võis Kupja-Pritsu kosjaskäiku luhtaläinuks pidada?

Kupja-Pritsu kosjaskäiku võis pidada luhtaläinuks, sest Miina ei tahtnud talle naiseks minna ja jooksis kodust ära. Kuigi pruuti otsiti kogu külas, siis teda ei leitud ning Kupja-Prits koos isamehega pidi tühjade kätega ära sõitma vms vastus.

Sisult õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

2. Mida kartis Huntaugu Viiu kõige rohkem, kui Miinat kuskilt ei leitud?

Huntaugu Viiu kartis, et Miina leitakse surnuna / et ta on endalt elu võtnud / uputanud ennast jõkke või järve vms vastus.

Sisult õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

3. Mis kasu lootis Huntaugu Mihkel saada sellest, kui Miina Kupja-Pritsule naiseks läheb?

Huntaugu Mihkel lootis, et kui Miina abiellub Kupja-Pritsuga, siis parun annab talle suurema ja parema (talu)koha vms vastus.

Sisult õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

4. Miks ei tahtnud Huntaugu Miina minna Kupja-Pritsule naiseks?

Huntaugu Miina ei tahtnud minna Kupja-Pritsule naiseks, sest ta ei sallinud teda üldse vms vastus.

Sisult õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

5. Miinat on kujutatud kangekaelse neiuna. Põhjenda, kellelt ta on oma kangekaelse iseloomu pärinud.

Miina on pärinud oma iseloomu isalt, sest ka isa on kangekaelne ega soovi loobuda Kupja-Pritsule antud lubadusest Miina talle naiseks anda / ei soovi loobuda võimalusest saada suurem ja parem (talu)koht / soovib, et teised käituks tema tahtmise järgi / teda on raske veenda oma otsust muutma vms vastus.

Sisult õige ja ammendav vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Kui õpilane on nimetanud ainult, et Miina on pärinud oma kangekaelse iseloomu isalt, aga ei ole seda põhjendanud, siis ta saab vastuse eest 1 punkti.

6. Ema ja tütar veensid isa, et ainult heaga saab Miina kodust lahkumise probleemi lahendada. Millise lahenduse nad välja pakkusid ning mis tingimusel oli isa sellega nõus?

Lahendus: Ema ja tütar pakkusid välja lahenduse, et Miina võiks tulla koju ja talle peaks andma mõne kuu aega järele mõelda, kas ta tahab Kupja-Pritsule naiseks minna vms vastus.

Tingimus: Isa oli sellega nõus tingimusel, et ema ja Mari peavad seejuures aitama Miinale aru pähe panna, et ta ikkagi oleks nõus Kupja-Pritsule naiseks minema vms vastus.

Sisult õige lahendus 2 punkti, sisult õige tingimus 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 4 punkti.

7. Maril ja Miinal olid usalduslikud suhted. Too selle kohta kaks näidet teksti põhjal.

Mari ja Miina usalduslikke suhteid näitab see, et

Mari on õe tunnetega/mõtetega hästi kursis;

Mari seisab õe eest;

Miina läheb Mari poole peitu;

Mari on vahendaja Miina ja vanemate vahel;

Mari püüab isa veenda, et ta otsus Miina Kupja-Pritsule naiseks anda on vale;

Mari püüab õde vanematega lepitada jms.

Kumbki õige näide annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

8. Selgita oma sõnadega tumedas kirjas olevaid väljendeid.

„Ta **heitis** nüüd täiesti Mari **kilda** ...” – Ta asus nüüd täiesti Mari poolele vms vastus.

„Jah, nüüd, kus ta putku pani, on teil **vesi ahjus!**” – Jah, nüüd, kus ta putku pani / ära jooksis, on teil suur häda käes vms vastus.

Kumbki sisult õige selgitus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

Õigeks vastuseks piisab, kui õpilane on väljendeid oma sõnadega selgitanud või need ümbersõnastanud.

9. Põhjaeesti keskmurdele on iseloomulik pika täishääliku asendumine täishäälikuühendiga.

Leia tekstist kaks erinevat sõna, milles see murdekeelele iseloomulik joon avaldub.

Tekstis esinevad järgmised sõnad: koa, toat, nüid, poar, võeraste, müia, soa/soan/soand.

Kumbki õige sõna annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

10. „Mahtra sõda” hakkas ilmuma ajalehe Teataja veergudel 1902. aasta alguses. Mitmenda sajandiga on tegu? Kirjuta arv nii araabia kui ka Rooma numbritena.

Romaan „Mahtra sõda” hakkas ilmuma 20. sajandil / XX sajandil.

Kumbki õigesti kirjutatud arv annab 1 punkti, vigaselt või valesti kirjutatud arv 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

1.2 Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanne.

Kokku on võimalik 1.2 ülesande eest saada 10 punkti.

Otsusta, kas väide on õige või väär. Tee vastavasse kasti rist.

Iga õige vastus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 10 punkti.

Väide	Õige	Väär
1. Eesti lippu tohib kasutada ainult riigilipuna.		x
2. Juuniküüditamise aastapäeval, 14. juunil heisatakse Eesti lipp poolde masti või musta lindiga.	x	
3. Eesti lipp mõõtudega 105 x 165 sentimeetrit vastab Eesti lipu seaduse § 2 nõuetele.	x	
4. Eesti lipu heiskamisel välismaal peab arvestama ainult Eesti seadusi.		x
5. Maaeluministeeriumi hoonel peab olema Eesti lipp heisatud alaliselt.	x	
6. Kõikidel hoonetel langetatakse Eesti lipp päikeseloojangul.		x
7. Jaaniõhtul ei langetata Eesti lippu.	x	
8. Eesti lipp heisatakse Pika Hermannini torni alati päikesetõusul.		x
9. Põhikoolide hoonetel heisatakse Eesti lipp iga päev.		x
10. Vabariigi Presidendi lipu mõlemal küljel on kujutatud kolme lõviga vappi.	x	

2.1 Loe tekstid läbi ja kirjuta vähemalt 200-sõnaline kirjand teemal „Mis mind seob Eestiga?”. Kirjandis võid toetuda loetud tekstidele.

Kirjandit hinnatakse hindamisjuhendi järgi, vt eesti keele lõpueksami korraldus- ja hindamisjuhendit. Kokku on võimalik ülesande lahendamise eest saada 40 punkti.

Kirjandit hinnatakse kui terviklikku teksti, alustekstide kasutamine ei ole kohustuslik.

2.2 Kirjavahemärgista laused.

Iga õigesti kirjavahemärgistatud lause annab 1 punkti. Kui lauses on üks viga, siis 0,5 punkti, kui lauses on 2 või rohkem viga, siis 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 10 punkti.

1. Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktor Triin Soone ütles: „Laste Vabariik on Eesti Vabariigi 100. aastapäevale pühendatud ettevõtmiste sari, mille eesmärk on tutvustada lastele omakultuuri huvitavas vormis.”
2. „Et siduda omavahel kunsti ja teadust,” rääkis Triin Soone, „kaasasime Laste Vabariigi ettevalmistustesse oma ala parimad asjatundjad.”
3. Kultuuriminister Indrek Saare sõnul on märgiline, et Eesti omariikluse tähtpäeva tähistamine sai alguse just laste ja noorte kultuuriaastal, sest lapsed ja noored on ka tulevikus Eesti kultuuri kandjad.
4. Laste Vabariik tegi esimese peatuse 25. mail Põltsamaal, sõitis suvel läbi kõik Eesti maakonnad, jõudes kokku rohkem kui 50 paika.
5. Laste Vabariigis oli kolm ala: etenduseala, mänguala ja töötubade ala.
6. Kätlin Vainola kirjutatud ja Taavi Tõnissoni lavastatud lustakas lugu rääkis nii Eestist, eestlastest kui ka kõigest muust, mida peame oluliseks.
7. Saja-aastased vanaprouad Hulda ja Gulda, näidendi „Kõige parem kingitus” peategelased, kes valmistasid Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks, esinesid lavaga haagisautol.
8. Ainulaadsel labürint-mängualal võis piiluda maa alla ja merepõhja, vaadata taevasse, kuulata Eestimaa hääli, (–) ära tunda tuttavat ning avastada uut.
9. Muuseumid, elamuskeskused, raamatukogud – kõik need Laste Vabariigi sõbrad pakkusid töötubades toremaid tegevusi.
10. „Peame väga oluliseks, et lapsed sel mängulisel ja lõbusal moel Eesti Vabariigi sünnipäevast osa said,” ütles EV 100 programmijuht Maarja-Liisa Soe.

2.3 Kasuta tumedalt trükitud sõnades suurt ja väikest algustähte õigesti.

Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale või vigane vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 7 punkti.

1. Kirjastus **Hea Lugu** andis Anton Hansen Tammsaare suurteose „**Tõde ja õigus**” välja pidulikus kinkeköites.
2. **XII noorte tantsupidu** tugines Friedrich Robert Faehlmanni tuntud müüdile, mis jutustab **Koidu** ja **Hämariku** armastusloo.
3. Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks disainiti temaatiline šokolaad, mille ümbrispaaberil on kujutatud Eesti tähtsamaid vaatamisväärsusi, nagu **Vabaduse väljak**, **lauluväljak**, **Paks Margareeta**.
4. 2017. aasta **võidupüha** paraad, millega tähistati **Võnnu lahingus** saavutatud võitu Landeswehri üle, toimus Rakveres.
5. Ajakiri **Kodu ja Aed** tutvustas tarbekunstnikke ja disainereid, kes on Eesti kodude väljanägemist tähelepanuväärselt mõjutanud.
6. Paljud inimesed armastavad **Rae leiba**, mille tooraine on **eestimaise** päritoluga.
7. Põhjataeva tähtkuju **Suur Vanker** ei looju kunagi.

2.4 Kirjuta sulgudes olevad sõnad lünkadesse õiges käändes ja arvus.

Iga õige vastus annab 0,5 punkti, vale või vigane vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 8 punkti.

19. sajandi I poolel andis pastor Johann Heinrich Rosenplänter välja Eesti-ainelist **teaduslikku** ajakirja, milles avaldati ka eestlastest kirjameeste **lugusid**. Mitme selles väljaandes ilmunud **artikli** kaudu sai tuntuks Kristjan Jaak Peterson. Petersoni loomingust avaldati tema eluajal **trükis** küll vaid väike osa, kuid just tema **teosed** märgivad eesti **rahvusliku** ilukirjanduse algust.

Rahvavalgustuslikke põhimõtteid järgis Otto Wilhelm Masing, keda teatakse ka selle järgi, et tema võttis kirjas kasutusele õ-tähe.

Ärkamisajal kujundasid **eestikeelset** kirjasõna ennekõike Johann Voldemar Jannsen, Carl Robert Jakobson ja Jakob Hurt. Isamaalisi **tundeid** õhutas Lydia Koidula luule. Koidula kirjutas ka näidendi „Saaremaa onupoeg”, millega ta pani aluse eesti rahvuslikule **teatrile**. Eduard Bornhöhe, keda peetakse Eesti algupärase ajalooainelise proosa **rajajaks**, kirjutas kolm ajaloolist jutustust. Need räägivad eestlaste **vabadusvõitlusest**. Kirjandusliku **mõtte** arendamisel tegi suurt tööd ka vaimulik Villem Reiman, kelle esinemised olid kantud **rahvuslikkusest**.

Eesti **kunstiväärtusliku** näitekirjanduse rajajaks peetakse August Kitzbergi, kelle **näidendiga** „Tuulte pöörises” avati Vanemuine kui kutseline teater.

(TEA entsüklopeedia eriväljaande „Eesti Vabariik. Maa. Rahvas. Kultuur” põhjal.)

2.5 Vali õige tegusõna ja kirjuta see lünka.

Iga õige vastus annab 1 punkti, vale või vigane vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 5 punkti.

1. Muusikakoolis õppisime mitut muusikariista **käsitsema**.
2. Finišis **edestas** Jaan lähimat konkurenti kolme sekundiga.
3. Õpilane **omandas** teooria kiiresti ning asus ülesandeid lahendama.
4. Rändur **seisatas**, vaatas üllatunult ringi, kuid astus siis kiiresti edasi.
5. Tuntud dirigent **juhatas** kontserdil noorte sümfooniaorkestrit.